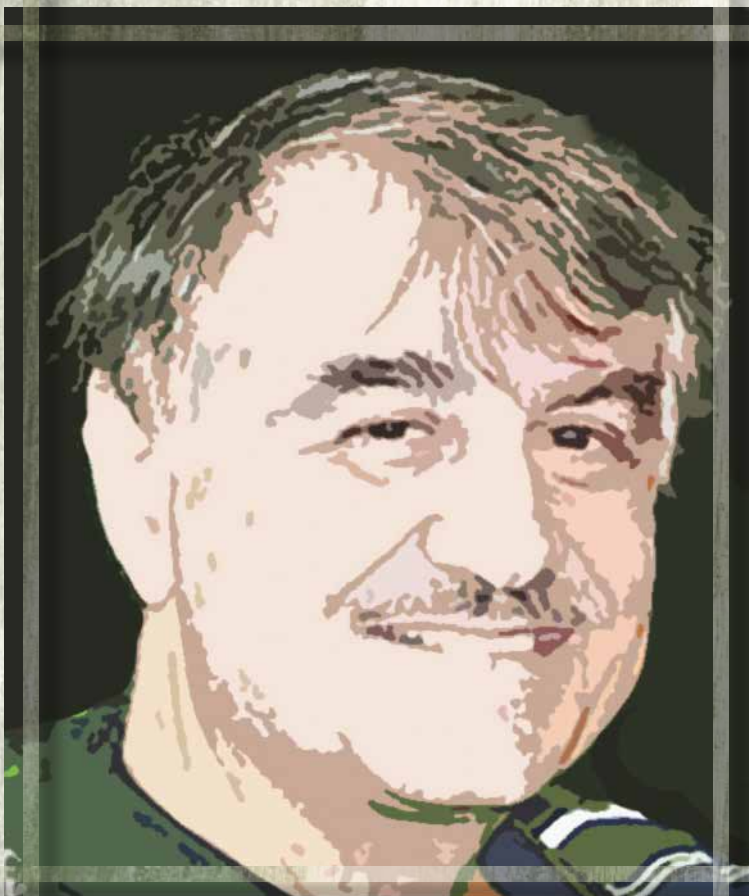

איש מודיעין

רמי שבילי

איש מודיעין

רמי שבילי

העורך: רון כתרי
עיצוב וביצוע גרפי: זאב אלדר
הדפסה: משה אסייג בע"מ

© כל הזכויות שמורות למל"ם, יולי 2018
אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע,
לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני
או אחר, כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.

שימוש מסחרי מכל סוג בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט,
אלא ברשות מפורשת בכתב מהמחבר.

אפי מלצר בע"ם
מחקר והוצאה לאור

המרכז למורשת המודיעין
אתר הנצחה ממלכתי
לחללי קהילת המודיעין

דברי פתיחה

רון כתר, ראש המכון לחקר המורשת במל"ם

הערב נדבר ברמי שבמובנים מסוימים היה אגדה. לרבים הוא אדם משמעותי, שתרם מעצמו בכל מקום שיכול היה: בשירות, למשפחתו ואחר כך במל"ם.

רמי פרש מהשירות ב־1990, כמעט שנות דור מעכשיו, ומצא את עצמו במל"ם כראש תחום המורשת. מורשת שירותי המודיעין - חיל המודיעין, השב"כ והמוסד - הייתה קרובה לליבו. הוא היה מסור ואכפתי. ההיכרות בינינו נוצרה כשהמל"ם יזם את "קרן ברוך כהן ז"ל" ויצר קשר עם בית הספר הריאלי העברי בחיפה, שניהלתי אז. יחד הרמנו פרויקט מרתק שעסק בבירור שאלת "האחריות של מדינת ישראל לשלומם ולרווחתם של יהודי התפוצות" - אנטבה מזה, חילוץ יהודי עירק מזה, יהודים מברית המועצות לשעבר ועוד.

הפרויקט הזה התקיים למעלה מעשור. השנה נסגרה הקרן אחרי שעזרה להקים בבית הספר הריאלי חדר מזרח תיכון ולימודי האסלאם לזכרו של ברוך כהן.

על ערש דווי ביקש רמי מרפי קיטרון וממני להמשיך לטפל בקרן של ברוך כהן. היה חשוב לרמי שהעניין הזה לא יתמוסס בשיטה ישראלית ידועה, אלא שמישהו ייקח אחריות, ולכן פנה לשנינו, ואכן המשכנו את הפעילות ככל שהיא נמשכה.

רמי, לדברי אנשי המל"ם, היה איש של תבונה ויישוב הדעת, ואחד הדברים שמייחסים לו הוא שבתבונתו, ברוגע שלו, בשקט ובשכל הישר, עסק גם בפישור ובמציאת פתרונות אנושיים אפשריים בין כל מיני ניצים. הרי "אגו" הוא תכונה מובילה אצל ישראלים בכלל, ואולי בקרב אנשי מודיעין בפרט. רמי היה במקום הזה, במל"ם, מפשר ומיישב מחלוקות.

מרים שבילי - כך זה החל...

בשנת 1960, בחודש יוני, כבר עבדתי שנתיים במרחב צפון של השירות. כל בוקר אסף אותנו טנדר מצומת קריית ביאליק-מוצקין, ובסוף יום העבודה החזיר אותנו. יום אחד בדרך חזרה בצומת, יורד איזה ילד מהחלק האחורי של הטנדר, ילד לא מוכר ולא ידוע. שאלתי את יוז'יק הנהג: "מי הילד הזה?" נעניתי בהשתוממות: "את לא יודעת? עובד חדש, הבן של שבילי מעכו". "מי זה שבילי מעכו?" וקיבלתי הסבר מפורט: "האבא קצין משטרה בכיר, משפחה מכובדת, עשירה, מוכרת".

אחרי שבועיים, מלאו שלושים למות אימו של רמי. הוא קיבל רכב לצורך עלייה לקברה בנהלל. למחרת חיכה לי "הילד" בצומת. אבל רק ילד, לא התרגשתי. חשבת שהילד משויץ שקיבל רכב. באותה תקופה עבדנו בקיץ שעות מקוצרות, והלכתי עם כמה חברים לים, ישר מהעבודה. באחת הפעמים, הצטרף רמי לחבורה. לא היה ברור למה. בדיעבד הסתבר כי אחד מבני החבורה ביקש מרמי להגיע לים כדי ליעץ לו האם לפתח איתי חברות. לא כך קרה. בהמשך, מי שהלכו לים אחרי העבודה היינו רמי ואני בלבד.

חליתי ורמי בא לבקר אותי. אימי הגישה לנו תקרובת. כשהלך, מיהרה לחדרי ונזפה בי: "מה זה? עם ילד את יוצאת?" כעבור שישה שבועות של חברות, החלטנו להתחתן. בימים ההם, כמובן, לא עברו הצעירים לגור ביחד ואנחנו סיכמנו לשמור על דבר בסוד במשך כמה חודשים, כי רמי ביקש להמתין שתחלוף שנה למות אימו. איש לא ידע על כוונתנו ותוכניתנו עד סמוך למועד. ואכן, החתונה נערכה ב-25.7.1961.

רמי עבד במחלקה הערבית ואביו, 'אבו חאדר', פגש במפקד המרחב ינק, יעקב בן יהודה ז"ל, שהסביר לו כי הכוונה להכשיר את רמי לחוקר. רמי הגיב על כך בשמחה, ואמר שגם אם לא יצא מזה מאומה, הוא מוחמא מכך שחשבו עליו. והרגע הגיע. רמי זומן למפקד המרחב, שהעלה בראש ובראשונה בעיה: "אנחנו רוצים להכשיר אותך כחוקר, אבל צריך למצוא דרך לבגר אותך. איך יהיה כבוד מצד המגזר למראה הילדותי של החוקר רמי?"

הוחלט שרמי יגדל שפם. ואכן, השפם צמח חיש מהר, ואם אתם חשבתם שרמי התבגר ברגע, טעיתם. אולי קצת הבעה רצינית יותר. אבל, השפם הפך לסמל, עם רעמת השיער השחור, וכל אלה ליוו אותו עד יום מותו.

חברים מספרים על רמי - פנל

יגאל סימון, אריה פלמן, יעקב ברזילי (ברזי) ושמוליק גורן המנחה - חיים קניג

חיים קניג

אני, שכוניתי ח' בעברי, מבקש לפתוח בציטוט מגירסא דינקותא, מהתלמוד. במסכת שבת כתוב: "אמר יהודה בשמו של רב: 'מהספדו של אדם, ניכר אם הוא בן העולם הבא או לאו'".

כלומר, מדרך ההספד אפשר לדעת, האם האדם הוא בעל העולם הבא או לא. הגמרא מתחילה להתפלפל למה הכוונה. אולי כדאי להרבות בדברי חנופה ואז באמת לבן האדם יהיה חלק בעולם הבא. יבוא משהו ויתפלפל מהצד האחר ויגיד, שהכוונה היא למספיד. מהדרך שבה אתה מספיד אפשר לדעת אם הוא זכה או לא זכה, זוכה או לא זוכה לעולם הבא.

איך יודעים שאדם שנפטר היה "מישהו", היה "משהו"? עבר כל כך הרבה זמן, ואנשים שאינם ממשפחתו באים לכאן לשמוע ולהשמיע. אין צורך לחפש ולאתר ולבחור משהו שאולי יסכים לדבר ולספר על רמי, אלא צריך לבחור מן ההיצע.

המשמעות היא שבאמת מדובר במישהו שהיה משהו.

האם רמי היה גרוזיני? נראה כך, על פי שמו. האם היה ערבי או ערביסט כמו שאנחנו אומרים? זה נראה ככה, משום שהוא באמת היה איש מקצוע כזה. הוא היה בריטי. לא על פי מבטאו, כי לא היה לו מבטא בריטי, אבל היינו קוראים לו "סר צ'רלס". חשיבות בריטית. כל מי שנמצא פה והכיר אותו - יודע שהוא היה "יקה", פרפקציוניסט.

אל"ם (מיל') יגאל סימון - ממקימי יחידה 504 ומוותיקיה

רמי החל את שירותו לביטחון ישראל בבסיס נהרייה של יחידה 154, או 504 כפי שהיא מוכרת כיום. באותה תקופה עוד התרוצצתי על הגבעות בגולני.

לפני זמן מה היה כנס מעניין מאוד ביחידה 504, וצינינו שם את עשר השנים הראשונות להקמת היחידה. שוחחתי עם פרופ' אמנון כהן, שזכה ב"פרס ישראל" ושירת עם רמי שבילי בבסיס נהרייה. שאלתי אותו: "מה אמרו על רמי באותה תקופה?" והוא השיב לי: "כולם אמרו: 'רמי הוא בחור מבטיח, יסודי, שקדן ומעמיק, שעוד נשמע ממנו'". הגעתי ליחידה רק לאחר שנים ובמסגרתה נפגשתי עם רמי במבצעים רבים, חלקם משותפים לנו ולשירות, וחלקם מבצעי היחידה, להם רמי נקרא לסייע, לעיתים גם לבחון ולחוות דעה. נפגשנו גם במלחמות ישראל - בהתשה, בששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים, בעניין

חקירות השבויים. גם בתקופות שבין המלחמות, שהתאפיינו באינספור פעולות טרור וחבלה, ברצועת עזה ובסיני, לאורך התעלה במלחמת ההתשה, נזקקנו לשירותיו של רמי, אם בחקירות או בשיקול דעת, כשלפעמים היינו זקוקים גם ל"ראש אחר". כאשר רמי נגע בנושא כלשהו, בבעיה שנתקלנו בה, הוא למד את התיקים ואת החומר לעילא ולעילא. רמי שלט בחומר הרבה יותר מהקצינים המפעילים. קצין מפעיל, לפעמים מסתוויר מהסוכן או מהרשת שהוא מפעיל, ואילו לרמי היה היגיון קר, יכולת ניתוח וחדירה לפרטים. הוא היה כמו אזמל חד. ולרוב אותו שיתוף פעולה בינשירותי הניב פירות, שאלמלא אותו שיתוף פעולה לא היו מושגים.

להוותנו, לאורך שנים רבות, רבות מדי אפילו, הייתה קנאה בינשירותית, בין היתר בין היחידה [504] לבין השירות. במאמר מוסגר, יאמר כי בשני הצדדים לא היו צדיקים גמורים. אבל, למותר לציין את התוצאות הרעות, ההרסניות, רוש ולענה, של אותם סכסוכים בינשירותיים. כאן באה לידי ביטוי גישתו של רמי לעניין. הוא נקרא לסייע במקרים רבים מאוד, וישבנו יחד על מבצעים משותפים. הייתה לו גישה עניינית, בריאה, חפה מתכתיבים. השיפוט שלו היה תמיד ענייני וחף מכל אינטרס או גישה זרה לנושא המדובר.

זכרתי את הגישה הזאת לטובה ולימים, כאשר שימשתי מפקד הקורס הבינשירותי למודיעין, הזמנתי את רמי להרצות על הנושא "שיתוף פעולה בינשירותי". דבריו זכורים לי כמעט מילה במילה, דברים זכים כבדולח ממש, שהיוו כעין מצפן לחניכי הקורס, שכבר אז נשאו בתפקידים בכירים. רמי

חברי היה איש מודיעין בכל רמ"ח איבריו: מקצוען, מנוסה, ונוסף על הכול - חבר. לא סתם חבר, אלא חבר אמיתי, עם כל המשמעויות שבכך. רמי חסר לנו היום בנוף של הקהילה.

אריה פלמן - בכיר לשעבר בשב"כ

בחרתי לדבר על רמי בהקשר של ההדרכה בשירות, כי אני חושב שמעטים יודעים, ורבים שכחו, מה היה לפני ומה היה כאשר רמי השתלב שם. בשנת 1979, נתמניתי לראש אגף מנהל. קרא לי ראש השב"כ, אברהם אחיטוב, ואמר לי: "ראה, יש פה מחלקת הדרכה, שאני פעם בניתי אותה (היא הייתה ה'בייבי' שלו). קח אותה אליך ותראה מה אפשר לעשות". ב-1967 פרץ השירות דרכים ושינה פניו לחלוטין, אך ב-1979, יחידת ההדרכה נותרה בדיוק כמו שהייתה ערב 1967.

היחידה הזו ישבה באגף שהיה כעין "כולבוניק" של השירות. מה שלא הסתדר בתוך המסגרת המסודרת מאוד של השירות - זרקו לשם. הייתה שם יחידה לסיווג ביטחון, הארכיון של השירות, מחלקת ההדרכה ויחידת המחשב.

יחידת המחשב הפעילה מחשב ענק, שלא היה מסוגל לעשות רבע ממה שהטלפון הנייד שלנו מסוגל לעשות היום. זה היה מין גוף "בשולי השירות".

אני לא ערביסט, ועיקר העבודה של השירות הוא בעיקר בתחום הערבי. הסכמתי לקחת את זה, בתנאי שיהיה לידי מישוהו שייצג את התחום הערבי. ראיינתי כמה מועמדים והאחרון שבהם היה רמי. נכנס אליי בחור "מתוקתק", לבוש היטב, מסורק. התיישב, אני מסתכל עליו מלמעלה למטה, מגיע לנעליים - מבריקות כמו מראה. טיפת אבק לא הייתה שם. זו הדוגמה של הערביסט?

אחרי שיחה קצרה, הבנתי שזה האיש שאני צריך. חזרתי לאברהם אחיטוב. הוא שואל אותי: "במי בחרת?" אמרתי לו: "נחש". הוא אמר לי: "ברמי" והוסיף: "אני הייתי עושה את אותו הדבר". ולימים,

הפכנו להיות חברים בלב ובנפש. רמי היה לי יועץ אישי. אני חושב שגם אני הייתי קרוב אליו בדברים רבים. ואז ניגשנו להקים את אגף ההדרכה, מהמזב כפי שתיארתי אותו, למשהו שייתן תשובה לשירות. עבדנו כמעט שנה. הגשנו תוכנית. רמי היה אז מנהל מחלקת ההדרכה בתוך אגף המנהל. בנינו תוכנית לתפארת, כמו שרמי ידע לכתוב תוכניות, ולא השאיר גרגיר בלי שנגעו בו. באנו לראש השירות והוא אישר את התוכנית. רמי התמנה כסגני לענייני הדרכה. השירות אינו יודע לקבל החלטות ולעבור ישר ממזב א' ל-ב; הוא צריך לזרום לאט-לאט, להתרגל. אמרתי: "בסדר, יתרגלו". סגני לענייני הדרכה עשה את כל עבודת ההדרכה כמובן, מ-א' ועד ת' והקפיץ את השירות בכמה רמות, מעבר למה שמישהו ציפה.

נכנסנו לתחומים חדשים. קודם כול, התחום הלא-ערבי כלל לא טופל בשירות. פתחנו מסלול שנקרא "מחלקה לנושאים לא ערביים", בצד המחלקה לנושאים ערביים. נפתחו תחומים של פיתוח מנהלים, פיתוח המשאב האנושי דרך השכלה, לימודים וכן הלאה. העבודה הייתה שלו במאה אחוז.

ב־1982, פרצה מלחמת שלום הגליל. שקעתי בתוך הנושאים של התארגנות השירות בשטח, תיאום מול כוחותינו וכולי.

הצעתי לראש השירות (אז - אברהם שלום): "תן לרמי לעשות את זה, הוא יעשה את זה טוב יותר מכולנו". הוא מונה לראש אגף ובהמשך, כשסיים את תפקידו כראש אגף מנהל, הוא הביא את השירות לרמה בלתי רגילה.

גם היום, אין לי ספק שטביעת היד של רמי ניכרת שם כמעט בכל תחום. זו הזדמנות בלתי רגילה לזכור אדם נפלא, אדם שיכולתי לשבת איתו שעות ולדבר עימו כמעט על כל דבר בעולם. היה ברור שהכול נשאר בינינו, אין עלבונות, אפשר לדבר, לשים הכול על השולחן בלי שיהיו משקעים כתוצאה מזה. לצערי, אין לי הרבה חברים כאלה.

יעקב (ברזי) ברזילי - מוותיקי הערביסטים ומוותיקי החוקרים בשב"כ

כאשר דמותו של רמי עולה מול עיניי, אני רואה אדם ששיני הזמן לא נגסו בו בצורה מופרזת. הייתה לו רעמת שיער של נער, של בן תשחורת. היה לבוש כאילו יצא ממגזין של בגדי גברים. כבר בהיתקלות הראשונה שלי איתו ראיתי שהוא לא אחד מאיתנו... במובן הזה שאנחנו היינו חבורה של מופרעים למדי. אני מדבר על שנת 1970. החוקים והנהלים עוד לא התגבשו, הייתה אז אנרכיה ושחינו בה.

בשנת 1970, הייתי רכז העיר ג'נין, והגיעו אברהמי ו-"יעקובה" לבצע חקירה כלשהי. הם ישבו בחדר שלי, רכונים על התיקים, מכינים את עצמם לחקירה. נשמעת דפיקה בדלת, ומנהל הכלא, דרוזי, בא אליי בטענות: "ברזי, מה עם הַסְפֵּר שהבטחת לי?" ואני אומר לו: "הבטחתי ואני אקיים. אני מבטיח לך שאני מביא לך את הספר שביקשת". רמי אומר לי: "מה הסיפור הזה עם הספר?" רמי לא היה המפקד שלי. אני הייתי רכז, הוא היה חוקר, הוא לא היה בדרג פיקודי מעליי. סיפרתי לו: "פעם אחת עצרנו כמה אנשים, והכנסנו אותם לכלא. ביניהם היה ספר. אחרי ששחררנו אותם, בא אליי מנהל הכלא קורן, מבסוט. אני אומר לו: "מה הסיפור?" הוא אומר לי: "הספר שהבאתם לי סיפר את כל האסירים, כולם היו להם שערות ככה וזה, ואתה עכשיו לוקח את זה על עצמך. נראה תוך כמה זמן תביא לי ספר". הבטחתי לו.

כעבור חודשיים, הוא בא אליי, אומר לי: "יאללה הגיע הזמן שתביא לי ספר". מה אני עושה? מה אני אלך לעצור ספרים באישון לילה? הלכתי למספרה הקרובה, ובין עתידך דרך הממשל לעיר עבד ספר ושני ספרים שלמדו אצלו, הכירו אותי. אמרתי לו: "שמע, אני צריך ספר". אמרו: לינה ואוכל ל-24 שעות. הוא אומר לי: "לא תעשו להם כלום?" אני אומר לו: "לא, לא נעשה כלום".

הוא בא אליי ליד רמי ומבקש ממני ספר. סיפרתי לרמי את הסיפור. אומר לי: "ברזי, אל תעז לעשות את זה. 1. זה לא מכובד. 2. זה פתח להסתבכויות. אתה מעניק לחבר'ה שיושבים בכלא דרך תקשורת החוצה". מי חשב אז על הדברים האלה? "ואתה תיפול בסוף עם הסיפור הזה. אל תעשה את זה". אמרתי לו: "רמי, אני מבטיח לך, אני לא עושה את זה". ומזה כבר הבנתי שרמי היה שונה. הוא היה מבוגר-אחראי גם כשהיה עול ימים, בן 31-32. רמי היה איש מקצוע מעולה. האופן שבו התלבש, שיקף את האישיות שלו. הוא היה אדם קפדן בצורה לא נורמלית. לפני שקיבל החלטה כלשהי, הוא תחם אותה לפני ולפנים מכל הזוויות האפשריות, ובעיקר חיפש מכשלות, איפה יש "מוקש" בפעולות שתכנן לעשות. כשהייתי ראש החוקרים והוא היה ראש המרחב,

הוא היה מגיע אלינו לעזה כשהיו פרשיות גדולות מאוד שכרוכות ברצח ופיגועים

קשים. הוא לא בא בשביל לחקור או משהו, וידע שלא לדרוך על רגליהם של אחרים. הוא היה ג'נטלמן אמיתי. היה נותן עצות ובעיקר מפקח, שלא נעבור את גבול המותר ולא נעשה שטויות. רמי היה אדם נעים הליכות בצורה לא רגילה. בארגונים היררכיים יש תמיד יריבויות, "התכסחויות" והתאגדויות. רמי - אין אף עובד שירות שהכיר אותו, שיכול היה להגיד עליו מילה רעה. אני אומר את זה מכל הלב. רמי אף פעם לא התלכלך בכל מיני "שטיקים" של ארגונים היררכיים.

היינו ידידים טובים מאוד והערכנו זה את זה. רמי היה אדם קפדן. כאשר לפעמים, בדיונים, הייתי אומר לו: "רמי, בוא ניקח סיכון". הוא אמר לי: "סיכונים? לא לוקחים סיכונים, אין דבר כזה. אנחנו אנשי מקצוע, אנחנו עושים מה שצריך לעשות, לפי אמות מידה מקצועיות, בלי סיכונים, בלי הרפתקאות". ל"חצרוני" [איש מודיעין מצרי, שהוחדר על ידי המצרים לתוך סיני], שהיה אוסף ידיעות על תנועות כוחות צה"ל ומשדר את זה באמצעות מכשיר קשר לצבא המצרי,

הייתה כנופיה של 15 בדואים, שישבו על הצירים, סיפקו לו מידע והוא שידר. בעזרת איכונים של מכ"ן [מגלה כיוון], הגענו לתיחום "משולש" והבנו שהבדואי הזה אמור לדעת קרוא וכתוב - משהו שלא קיים הרבה אצל בדואים. הוא היה מוביל. הגענו לעוד שלושה-ארבעה אנשים שידעו לקרוא ולכתוב, עצרנו אותם, התלבשנו על אחד מהם וראינו שלפי כל הסימנים, זהו האיש. הוא לא רצה להודות. נתפס אצלו המון כסף, והוא טען שמצא אותו. ישב עליו אחד מטובי החוקרים שהיו ביחידה, והוא לא רצה לדבר. נמאס לו ממנו, נתן לו את המאפרה, ואמר לו: "תתחיל לקרוא קריאות כיוון של קשר, וואחד, תנין, תלאתה...". (בערבית). הוא ישב שבועיים ו"שידר". אני אומר לו: "מי אמר לך לשדר?" הוא אומר לי: "מיכה החוקר". בסוף נמאס לו השידור הזה, והחליט להודות שהוא נתן שלושה מכשירי קשר ל-15 איש. יצאנו בשמחה וששון לשטח, אך בלילה הוא ברח. אני והחוקר שהיה שם, מצאנו את עצמנו לבד, עם האיש שהיה צריך להוביל אותנו לבתים, לאוהלים של הנחקרים. אנחנו שם לבד, וכל הצבא יצא לכיוון מוטעה. שלפתי את האקדח, נכנסתי לבית של החשוד שצריך לעצור אותו, ואני שומע בחוץ שש יריות. ככה ירו בשירות. תמיד שתי יריות ביחד, בצמדים. הבנתי שזה איש שירות שיוורה ויצאתי החוצה: "רמי מה קרה?" הוא אומר לי: "הוא ברח". הסתבר שכבלו לו את הידיים, ואת הרגליים שכחו לכבול. אנחנו לא ראינו את זה, כי היה ליל סערה. ראש השירות, אברהם אחיטוב, התרגז כי זו הייתה ממש פשלה גדולה, והזמין את כולנו למחר בבוקר. בשעה 8 הגענו למטה, טרוטי עיניים מחוסר שינה, עייפים, מגודלי זיפ-זקן ומלוכלכים בבובץ. היה ליל סערה בצפון סיני. בלשכה אמרו לנו לבוא ב-10. עלינו לרמי. הוא כבר שמע על ה"ברוך" והחל לשאול: "מה קרה? איך קרה?" מזמין קפה, תה וסנדוויצ'ים, מעלה לנו את המורל. ובסוף אומר: "חברה, אתם לא אשמים, הצבא אשם".

חיים קניג

אסיים את הפנל במשהו מהמקורות, משהו שכבר אמרתי על רמי באחת האזכרות. בחלום יעקב כתוב, שראה סולם, שראשו מגיע השמימה ורגליו ניצבות ארצה. והמדרש אומר: לא היה צריך לומר שרגליו ניצבות ארצה. אלא מה, עמדו באוויר הרגליים? ברור שהן ניצבות ארצה. ללמדך, אומר המדרש, שמי שיש לו שתי רגליים על הקרקע, רק הוא יכול להגיע עם הראש לשמיים. כזה היה רמי.

שמוליק גורן - מוותיקי יחידה 504, ראש אגף ומבכירי המפקדים במוסד, לימים מתאם פעולות הממשלה בשטחים.

איני מתכוון לדבר על ההיסטוריה, אלא על הפרהיסטוריה. מאין ינק רמי את החלב המודיעיני שלו? מבית אבא, כמוכן. אביו היה איש מודיעין ותיק. במשטרה אז לא היו מכוניות: הביאו להם סוסים. אני זוכר שראינו את אביו של רמי על סוס, זה היה שם דבר באזור. היינו ביחידה 504, בצפת היה המטה, ובנהריה היה בסיס המשנה. בבסיס המשנה בנהריה, היה בחור בשם-אבו נימר. אני הייתי המפקד שלו, אבל הוא היה למעשה המורה שלי ושל עוד הרבה אנשים. איש לא רגיל, אחד המפעילים הטובים שהיו לנו אי פעם. היה מבוגר יחסית, כבן 40, שמן, משופם. את הערבים הכיר מצוין. הוא עוד שירת במכס של המנדט. היה חבר טוב מאוד של אביו של רמי. אבל הייתה לו בעיה קטנה: הוא לא ידע קרוא וכתוב. איך הוא היה אומר בערבית: "הייתי מתעייף מהכתיבה". במטה החליטו לפטר אותו, כי אמרו: אזרח, עבר זמנו, לא יודע לכתוב, בעיה. אנחנו התנגדנו, שלחנו מכתבים מנומקים לכל העולם. בקיצור, השאירו אותו, אבל בתנאי אחד: שיפתור את הבעיה של הכתיבה. ואז עלה רעיון - ניתן לו עוזר אישי, שיהיה לו לפה ויכתוב. והנה הקשר עם אביו של רמי. רמי הגיע לבגרות והיה צריך להתגייס לצבא. אומר אביו של רמי לאבו נימר: "תשמע, אולי תיקחו את הילד הזה, תעשו אותו בן אדם, ויעבוד אצלכם, הוא קצת יודע ערבית, הוא קצת מסתדר". בקיצור, מביאים את רמי לפגישה, והוא עושה רושם יוצא מן הכלל. הוא היה הולך עם אבו נימר ועם תיק מפות. מהר מאוד הפך רמי להיות לא רק המזכיר או העוזר של אבו נימר, אלא קצין איסוף. הוא הצליח בזה מאוד, מיד התבלט. וכאן הסיפור: בסיס נהריה הפעיל בעיקר את המאתר של ראש הנקרה, מעבר ללבנון, שעד היום פעיל, ואת הדייגים שהיו מגיעים מאזור צידון וצור והיו ביניהם כאלה שהיו מפליגים עד לטקיה בסוריה, ואפילו מלטקיה לפורט סעיד. היו דגים בדרך, ומעבירים "על הדרך" עוד כל מיני דברים, שלא ברור בדיוק מה היה שם. הגיע אחד שרמי מאוד נקשר אליו, שכיננו היה: הנואף. באותם ימים, נתנו כינויים שאפיינו את הבן אדם. והאיש הזה אכן היה נואף, הייתה לו חברה טובה מאוד בנהריה. הוא סיפר שראה בלטקיה טנק T-34, ברציף. אמ"ן מקבל את הידיעה הזו ואומר: "זה לא

יכול להיות". למה לא יכול להיות? כי ברציף הזה אין מנופים. רמי, שהכיר את האיש, התעקש: "חברים יקרים, אני אומר לכם שהאיש דובר אמת". מגיע רחביה ורדי, אללה ירחמו, כמומחה, לחקור את העניין הזה, כי זו הייתה ידיעה מיוחדת. זו הייתה, בדמה לי, ידיעה ראשונית שהצביעה על רכש סובייטי לסוריה. זה היה בשנת 1957, תקופה פרה-היסטורית. רחביה מגיע לפגישה, הוא מתחקר את הסוכן, והסוכן מספר: 'כן, ראיתי פה, ראיתי שם', והוא מתאר לו כמו שסוכן ברמה הזו מדבר. ואז רחביה אומר לו (בערבית): "מושמע הכול". אז הוא אומר לו: "אני משקר?" רחביה אומר לו: "אהה". והאיש הזה, שהיה פושע ממדרגה ראשונה, נעלב מזה שרחביה אומר לו שהוא שקרן, וכאן מתחיל סקנדל. רחביה קם והולך, והאיש הזה אומר לרמי: "תן לי מצלמה ואני הולך לסדר את המנהל שלכם". הוא נוסע ללסקיה וחוזר עם צילום. בצילום רואים אונייה רוסית, עם מנוף עליה. נכון, הם צדקו - לא היה מנוף ברציף, אבל היה מנוף העל האונייה הרוסית, ורואים טנק T-34 על המנוף. לא כל הטנק, אלא רק חלק ממנו. הטנקים היו מגיעים מפורקים. כזה היה רמי.

באותה תקופה הייתה קבוצה גדולה מאוד של אנשים, שמהר מאוד הכירו את רמי ו"חטפו" אותו. יחידה 504 הפסידה קצין איסוף יוצא מן הכלל, אבל השב"כ הרוויח את מי שהרוויח, והשאר היסטוריה.

רפי רהב - ראש אגף החקירות בעבר, על פרשת אודי אדיב וחלקו של רמי

כפי שתבינו בהמשך, זו טעות לקרוא לפרשה הזו "פרשת אודי אדיב". לפני שהצטרפתי לשירות הביטחון בשנת 1969, הייתי תקופה מסוימת אזור עובד צבא, כסטודנט צעיר, במתקן חקירות של אמ"ן. היחידה הזו הייתה כפופה למחלקת האיסוף באמ"ן, לא ליחידת 504 או 154, ושירותו בה או עבדו כאזרחים כמה סטודנטים, ששימשו חוקרים במילואים ביחידה. אנחנו למעשה אירחנו נחקרים שהשירות חקר בשטח. מאחר שהיו מעט מאוד חוקרים בתקופה הזאת, ולא היו מתקני חקירות, חקרו במכוניות או בממשלים. מי שלא בא, והיה "שווה" חקירה, נשלח למתקן. החוקרים היו מגיעים כדי לטפל בהם במתקן, ואנחנו כחוקרים צעירים שזה עתה התחלנו לחקור בתחום הפח"ע, שאבנו בקפדנות כל ידע מהחוקרים הוותיקים של השירות. מבחינתנו הם היו ותיקים. אומנם הם גם היו צעירים, אבל היו יותר ותיקים מאיתנו. אחד מהם היה רמי. אנחנו נכנסנו איתם לחדרים כדי לראות איך הם חוקרים וללמוד מהם את התורה.

לאחר שהצטרפתי לשירות, עבדתי כמובן עם רמי. בשנת 1971 התמניתי לאחראי על החוקרים במרחב צפון ורמי היה למעשה המנחה המקצועי שלי. הוא היה ראש המחלקה לחקירות בתחום הערבי ולמדתי ממנו הרבה. הוא היה הראשון שהקים למעשה קורס

חוקרים ממוסד, מכיוון שעד אז, חוקרים היו לומדים את העבודה רק כשוליות של חוקרים ותיקים. הפעם הראשונה שהוקם קורס חוקרים, הייתה סדנה שבה השתתפו כמה חניכים, ראשי צוותים וראשי מחלקות. זה היה הבסיס להקמתו של קורס חוקרים ממוסד שקיים עד היום. לא עוברים אותו בתחילת הדרך, אלא במהלך העבודה של חוקר, אחרי שהוא משתפשף בשטח.

כשהגעתי לצפון, כבר הייתה הפרשה הזאת, שנקראה בשירות "פרשת עריצות", בשיא פעילותה. התקופה הייתה תקופה של פיגועים. מהיום שהגעתי לצפון ועד היום שעזבתי, רדפנו אחרי מפגעים, השכם והערב. האמת היא שבסוף התקופה הזאת היה שקט בצפון, אבל כל הפעילות הזאת החלה למעשה עוד לפני 1967, מפעילות של קבוצת לאומנים ערבים, נוצרים בעיקר, ובעיקר בחיפה. הם לא היו בני חיפה, הם היו בני הכפרים בצפון, קבוצה שנקראה "אלי-ארד". הארגון הזה הוצא מחוץ לחוק ואז נעצרו אנשיו, לקראת מלחמת ששת הימים. הם הוכנסו למעצר מנהלי ובמשא ומתן איתם, חלקם היגרו מרצון, ויתרו על האזרחות הישראלית והפכו להיות פעילים של ארגון הפת"ח, בעיקר בלבנון, בסוריה, בקפריסין ובטורקיה. הדמות המרכזית בפרשת "עריצות", היה אדם בשם דאוד תורכי, נוצרי-מרוני כבן 45. הוא היה אז מחיפה, אבל מוצאו ממע"ר. הוא עבד בעבודות מזדמנות. לפני כן, היה חבר מפלגת מק"י, המפלגה הקומוניסטית. היה מדפיס או עובד בבית הדפוס של עיתון המפלגה. הוא גורש ממק"י בגלל שדעותיו הפכו להיות יותר קיצוניות, פרו-סיניות, ודגלו במלחמה אלימה.

בשנת 1961 פתח חנות ספרים בחיפה. היו ידיעות על קשריו עם אנשי אלי-ארד, וקשרים עם אנשים נוספים. הוא היה בדוקאי, אבל לא נעצר בתקופה הזאת, ושמו לא עלה כפעיל בתחום הפח"ע.

התחילו להתקבל ידיעות שהוא מבטא תמיכה בארגוני מחבלים ובפעילות חבלנית. הידיעות הגיעו ממקורות שונים. בשלב כלשהו הגיע אדם, שהפך להיות מקור, וסיפר שהוא גויס על ידי דאוד תורכי וקיבל משימות לגייס חוליה, לקבוע מקומות להסתרת נשק וחומרי חבלה, להיות מוכן לפעילות לפי אותות שהוא יקבל ברדיו.

האמצעים שהשירות השתמש בהם לא היו אותם אמצעים שיש היום. מחשב לא היה. עבודת הדסקאות נעשתה על סמך זיכרון וקריאת תיקים, וקישור בין דברים. נעזרו גם בידע של החוקרים, בידע של הרכזים וגם בידע של הדסקאים.

מאחר שהאיש יצר קשר עם פעיל אלי-ארד בשם חביב קוואגי, שישב באותה תקופה בקפריסין, ניסו ליירט את המכתבים שהוא כתב לחביב קוואגי, בשלב מסוים, נודע שדאוד תורכי מתכנן לבקר בקפריסין.

טלפונים בתקופה הזאת כמעט לא היו. מי שרצה לקבל טלפון בבית, היה צריך להמתין לדעתי שנה-שנתיים, או אפילו עשר שנים. ולכן, הכלי הזה לא שימש מבחינה מודיעינית

ככלי שאפשר לקבל דרכו אינפורמציה כמעט. מה גם שהבדוקאים היו משתמשים בטלפונים הציבוריים בעזרת אסימונים, ולא תמיד הייתה שליטה על הטלפונים האלה. האמצעים העיקריים היו יחידת המבצעים של השירות שעסקה במעקבים ותצפיות. היו שימושים במכשירי הקלטה, מה שקראו בזמנו "נאגרות", חדירות סמויות, והאזנות על ידי מיקרופונים, בבתים או במקומות שיועדו לכך.

עם קבלת הידיעה על גיוסו של אותו מקור, החלה יחידת המבצעים לעקוב אחרי דאוד תורכי, והמעקב היה קשה מאוד. תא השטח בוואדי נסנאס, במקום שבו היו החנות והדירה של דאוד תורכי, היה קשה למעקב. אם היית עוקב שם, היית חוסם את כל התנועה. נאלצו למצוא כל מיני שיטות לייצול תצפיות ומעקבים. לדוגמה, באחד הבתים הציבוריים בחיפה, הוקם צריף מיוחד שממנו יכלו להשקיף לעבר החנות ולעבר הדירה. יחידת הטכנולוגיה של השירות פיתחה שיטה חדשנית, שהיום היא מצחיקה, אבל אז הייתה חדשנית: היה מסך טלוויזיה, וכאשר דאוד או אחד החשודים היה יוצא מהבית, המסך היה מצפצף כדי לסמן שהחשוד יצא מהבית. אלה היו המצאות שהיום אנו צוחקים על זה, אבל אז אלה היו דברים מתקדמים מאוד.

המעקבים גילו מהר מאוד שדאוד נפגש עם בחור בדואי בשם סובחי נעראני מבסמת-טבעון. בהתחלה הייתה בעיה בזיהוי של האיש. הוא נפגש איתו ברכב של אותו אדם, נכנס לרכב והתחיל לנסוע איתו. יחידת המבצעים עקבה אחרי הרכב, הרכב הגיע לבסמת-טבעון והשניים נכנסו לבית מסוים. איתרו שהרכב שייך לאחיו של אותו סובחי נעראני. הרכב טען שזה לא יכול להיות; הוא לא יכול להיות מגויס, הוא טיפוס שונה לגמרי. כאשר צילמו אותו יותר מקרוב, והביאו לרכז, הרכז אמר: זה סובחי. הלה היה ידוע כבדוקאי, שעבד בעבר עבור המודיעין המצרי, הסתגן לעזה, נעצר, ישב בכלא ושוחרר. היו עליו ידיעות על כוונות או התבטאויות בצורה לאומנית, וכוונה להתגייס לארגוני חבלה.

במקביל עלתה יחידת המבצעים על מפגש נוסף עם אדם שהסתובב בחיפה. כשעקבו אחריו, הוא הוביל לנצרת, נכנס לבית מסוים, ולפי הבית, איתרו במי המדובר, וכמובן פתחו תיק, ורשמוהו. לאיש לא היה עבר ביטחוני, אבל הוא נרשם כאחד הבדוקאים. כך עבדה היחידה בחיפה עם דסקאים שהקימו לוח ידני, שהרי לא היה מחשב, ובכל יום נוסף שם ללוח.

בשלב מסוים עלתה יחידת המבצעים למעקב על פגישה של דאוד תורכי עם בחור צעיר מחיפה, שזוהה על פי הרכב. כאשר בדקו, הסתבר שהאיש נמצא בקשר עם רכז בשם יהודה אררט, רכז מהצפון, בחשד שהוא היה קשור עם ארגון החזית העממית, דרך בחורה יהודייה שהייתה קשורה לחזית העממית, ביקרה בארץ והיה לו קשר איתה. על סמך זה, ניסה יהודה אררט לגייס אותו כמקור. לאחר קבלת המידע על הפגישה, הוחלט לזמן אותו לפגישה עם יהודה, ובמהלך הפגישה, לבדוק אותו בפוליגרף כדי לאמת או

להזים את העובדה שהוא גויס על ידי דאוד תורכי, או גויס לפח"ע, בלי להזכיר את דאוד תורכי. המטרה הייתה לא לקבל את שמו של דאוד תורכי, כדי שלא לגרום לכך שניאלץ לעצור את דאוד תורכי. כאשר האיש הגיע למתקן בחיפה לפגישה, והתבקש להיבדק, הוא הסכים מיד להיבדק. מי שהגיע לבצע את הבדיקה, היה רמי שבילי. רמי היה אז בודק חדש, טירון יחסית. "פשוט", שהיה סגן ראש האגף, היה המורה שלו לפוליגרף והמפקח על הבדיקה וגם הוא הגיע. אנחנו היינו מחוץ לחדר וחיכינו כשרמי ביצע את הבדיקה. רמי יצא מהחדר בפנים קורנות ואמר: "הוא בפנים". ואכן, על פי תוצאות הבדיקה, האיש יצא דובר שקר בשאלה: "האם גויסת לארגון מחבלים?" על פי החלטה של רמי, וגם על פי סיכום מאוחר עם הנהלת השירות, סוכם לשחרר את האיש ולהגיד לו: "תשמע, לך הביתה, נפלת בבדיקה, אתה לא מספר את האמת. אנחנו משחררים אותך, אבל יש לך קשר ליהודה. כשיכנס לך השכל לראש, תתקשר ליהודה ותספר לו את כל הסיפור". השיקול היה שהכרנו קצת את הרקע של המשפחה, וידענו שהאיש בא ממשפחה של אוהדי ישראל, מושקעת בארץ. הוא עצמו היה בחור מפונק והיה ברור לנו שהוא יבוא ויתייצב. וזה אכן מה שקרה. כעבור שבוע חזר האיש, נכנס לחדר, וסיפר את כל הסיפור. סיפר את סיפור גיוסו, ולפיו הוא התבקש לגייס חוליה, להכין מקומות מסתור לחומרי חבלה, ולצאת לחו"ל לפגישה עם המפעיל שהיה חביב קוואגי (הוא היה יוצא ממילא לנסיעות לחו"ל לבקר בני משפחה). חביב קוואגי היה מאנשי אל-אראד שהזכרתי קודם, שוויתר על אזרחות ישראלית לאחר שישב במעצר מנהלי, יצא לקפריסין, ועל פי המידע, היה קשור בקפריסין הן למודיעין המצרי והן למודיעין הסורי. כאשר יצא הבחור לחו"ל, הוא נפגש איתו באחת ממדינות אירופה.

לאחר הפגישה הזאת, חזר חזרה וסיפר לדאוד תורכי על הפגישה. מרגע זה, הבחור היה גם לוקח את דאוד תורכי לנסיעות במכוניתו. לדאוד תורכי לא היה רכב. הוא היה לוקח אותו לנסיעות באוטו, ובדרך היה מספר לו כל מיני דברים על אודות הפעילות. בשלב מסוים התבקש הבחור להסיע עם דאוד מגויס נוסף, מחיפה לשפרעם. מאחר שלא היה ידוע לנו מי האיש, מיקמה יחידת המבצעים מחסום באחד הכבישים שהובילו לשפרעם, כדי שאנשי המבצעים יוכלו לאתר או לזהות במי המדובר על ידי עצירת הרכב ובקשת תעודות זהות. בדרך כלל כדי שאנשי המבצעים לא ישכחו את השם, מה שכבר קרה פעם, היו מתקינים לאנשי המבצעים מכשיר הקלטה על הגוף, והם היו לוקחים את תעודת הזהות וקוראים את השם בקול רם כדי שזה ייכנס להקלטה. בכל אופן, האיש אותר כפעיל אל-אראד לשעבר בשם אחמד אווערי וגם הוא נכנס לרשימה.

וכאן הצטלבו ידיעות מכל מיני כיוונים. במקביל, דיווחה יום אחד המשטרה שיש מקור משטרתי שקשור ומדווח על ניסיון גיוס שהופנה אליו על ידי סובחי נעראני, שעליו כבר עלינו במעקב אחרי דאוד תורכי, אותו בחור מבסמת-טבעון. המקור המשטרתי הזה

הועבר אל אנשי השירות, תוחקר, והסתבר שיש קבוצה של מגויסים שקשורים לסובחי נעראני. ידענו שיש לסובחי נעראני חוליה, על פי מה ששמעו המקורות שלנו מפי דאוד. ברכב של אותו מקור, מהרגע שהוא היה בקשר איתנו, הותקן מכשיר הקלטה כדי שבכל נסיעה שלו עם דאוד תורכי, אפשר יהיה להקליט את כל השיחה שלהם. באחת הנסיעות, בשעה אחת בלילה, פגש דאוד תורכי את האיש במקרה, נכנס לאוטו שלו ואמר לו: "בוא נעשה סיבוב". נסעו ברחובות חיפה ונכנסו לרחוב רש"י. ברחוב רש"י הצביע דאוד תורכי, ואמר: "אתה רואה את הבית הזה? בעליית הגג, בקומה העליונה, יש לי מגויס" (מגויס לארגון).

מקור המידע גם בדק ואמר שזה ברחוב רש"י 1. שבוע לפני זה, דיווח אחד המקורות שדאוד אמר: "יש לנו בארגון מגויסים ערבים, נוצרים, דרוזים ויהודים". אף אחד לא התייחס לזה, כי חשבו שזאת סתם התפארות של דאוד תורכי.

לאחר שבדקו את הדירה ברחוב רש"י 1, לא מצאו איש שיכול להתאים כמגויס לארגון. לקחו את מקור המידע, נסעו איתו באוטו וכשהוא הצביע על הבית שעליו דאוד תורכי הצביע, הסתבר שזה היה ברחוב רש"י 7. הרכז עלה לקומה העליונה. על הדלת לא היה שום שלט. אבל על תיבת הדואר, בין השאר, הופיע השם אהוד אדיב. הוא בא עם המידע הזה, שהכה בהלם את כל השירות. זה היה למעשה המקרה הראשון של יהודי, ישראלי, בוגר צבא, בן קיבוץ, שלפי המידע הזה התגייס לארגון טרור.

אז הסתבר שהיה מידע מאחד המקורות, שב-28 בספטמבר, כאשר שמעו זאת מדאוד, יצא אחד המגויסים לחו"ל. בדקו מי יצא לחו"ל ב-28 בספטמבר 1971, ולא גילו שום ערבי שיצא באותו יום לחו"ל. כאשר עלו על השם של אהוד אדיב, ובדקו את היציאות שלו דרך הגבול, התברר שב-28 בספטמבר יצא אהוד אדיב לחו"ל, וחזר בתחילת אוקטובר. הוא שהה בחו"ל חמישה-שישה ימים.

לאחר תקופה מסוימת, התבקש אחד המקורות לשכור דירה עבור אחד המגויסים. באמצעות השירות, נשכרה דירה ברחוב הלל בחיפה, והותקנו בה, כמובן, אמצעי האזנה. הדירה הזאת שימשה בסופו של דבר למגוריו של אהוד אדיב. נערכו בה פגישות, וכל הפגישות כמובן הוקלטו. דרך הדירה הזאת הגענו למגויסיו של אהוד אדיב, שהסתבר שהיו עוד שלושה יהודים - דן ורד, יחזקאל כהן ודוד קופר. כולם אנשי "החזית האדומה", שהיה ארגון לוחמני שמאלני שפרש מהבק"ם - הברית הקומוניסטית המאוחדת.

הטיפול בפרשה היה בידי המרחב הצפוני, אבל מאחר שהפרשה התחילה בנושא מודיעיני, לפי נוהלי הביזור של השירות, תחום המודיעין כפוף למטה השירות, ופח"ע ולחימה בטרור היה כפוף למרחב. לכן מהר מאוד עבר הנושא מאחזיות המטה לאחזיות מרחב צפון. היו ויכוחים קשים האם ומתי לפוצץ את הפרשה. אחד השיקולים היה נושא החקירה. מרבית החשודים היו כל"שים, כלואים לשעבר, חדורי אידיאולוגיה, כאלה

שכבר התנסו איתם בחקירות וידעו שחקירתם תהיה קשה. לכן החוקרים שליוו את הפרשה רצו לאסוף ראיות חזקות ככל הניתן, כדי שהחקירה תצלית. לא ארחיב על השיקולים בעד ונגד פיצוץ הפרשה.

כשהגענו למסקנה שצריך לפוצץ את הפרשה, התחלנו להכין את החומר. לצורך השיקולים היינו צריכים לקבוע כמה חוקרים וכמה נחקרים. מספר החשודים הכולל שעלה בפרשה, כולל גם חשדות כלליים ביותר, היה כ-118 איש. בסופו של דבר, הוחלט על חקירה. הכנו פקודת מבצע שלקחה בחשבון את מספר החוקרים שנזדקק להם, את מתקני החקירות, את המידע שאפשר יהיה להשתמש בו והכנת אמצעים לצורך החקירה. הכנו תיקי דמה של המודיעין הסורי לכאורה, כדי להראות לנחקרים שהמידע הגיע מהמודיעין הסורי, דרך אנשים שהביאו את המידע. לאחר שהוכנה פקודת המבצע, גויסו אנשים. בכל הנושאים האלה, רמי היה שותף מלא. לא רק שותף, אלא הוא היה אחראי על החקירה בסופו של דבר, עם ויקטור. ביום החקירה, נעצרו בשלב הראשון 15 החשודים העיקריים, ומהם למעשה "גולגלה" הפרשה. רוב הנחקרים, כולם למעשה, הודו בחקירה, כולל היהודים אם כי החקירות שלהם היו קשות יותר. אודי אדיב עצמו, לפני שפוצצה הפרשה, יצא פעם נוספת לחו"ל, לאימונים בסוריה. בפעם הזאת הוא נעקב על ידי יחידת המבצעים, והיו תמונות שלו בפגישותיו עם חביב קוואגי. הוא יצא משם במטוס לביירות, ומביירות לדמשק. היה בדמשק, חזר לאתונה, ושב ארצה. בדרך ליציאתו, נערך חיפוש מדוקדק בכליו, ולא התגלה דבר. בדרך חזרה, הוא קיבל מחביב קוואגי 1,000 דולר שהיה אז סכום רציני. הוא פחד להעביר את הכסף בעצמו. הוא היה בחור נאה, ובחורה ישראלית שטסה באותה טיסה, דרום-אמריקאית במוצאה, ניסתה "להתלבש" עליו בשדה התעופה באתונה. הוא ביקש ממנה: "תשמעי, יש לי פה חבילת בגדים, שאני מפחד שהמכס יתלבש עליי, תעבירי לי אותה לארץ, וכשאגיע לשדה, כשאצא מהמכס, אקח ממך את החבילה". היא הסכימה. למזלה, היא נכנסה יחד איתו לטיסה וראתה את הדרכון שלו ואת שמו. היא הגיעה לארץ, ואודי אדיב עבר חיפוש מדוקדק בשדה, והשתתה במכס ובחוליה של השירות. כל אותו הזמן היא חיכתה בחוץ עם חברה. כאשר הוא לא הופיע, אמרה לה חברתה: "תשמעי, זה מתחיל להיות חשוד, בואי נראה מה יש בחבילה". הן פתחו את החבילה, וכל השטרות התעופפו על הרצפה. הן ניגשו למשטרה לדווח, כהצעת החברה, ומאחר שהיא מסרה גם את השם, נתן השירות למשטרה הוראה לגבות ממנה עדות ושהיא תפקיד את הכסף במשטרה.

כעבור כמה ימים, התקשר אודי אדיב לגברת הזאת, כי היה לו מספר הטלפון שלה. היא אמרה לו: "שמע, לא באת, אז מסרתי את זה למשטרה, לך למשטרה ותקבל את זה". הוא אכן הלך למשטרה, קיבל את הכסף, וכמובן נגבתה עדות על קבלת הכסף. דבר שעזר אחר כך גם בחקירה.

לחוקרים שליוו את הפרשה הצטרף גם ברוך כהן ז"ל מבריסל, כדי לסייע בחקירה. ולמעשה, ברוך וסמי ז"ל, היו צוות החקירה שחקרו את דאוד תורכי וקיבלו ממנו הודאה. הכתבן של הדו"ח והעוזר שלהם היה יוסי גודסר ז"ל שכתב את הדו"ח. עמדו לדין 40 אנשים חשודים, והיו גלגולים בחקירה ליהודים נוספים. הייתה שם פרשה של עוד שני ישראלים שהיו מעורבים בפח"ע, אחד מהם בן של חבר כנסת - רמי ליבנה, בנו של חבר הכנסת לבנבראון. שהיה אגוז קשה לפיצוח, אבל זה סיפור בפני עצמו.

המסקנות והלקחים היו: 1 ראשית, מדובר פה בארגון קיצוני, אליס, שקשור הן לפת"ח והן למודיעין הסורי, שהשתלב עם הכנות הסורים למלחמת יום הכיפורים. באותה תקופה הייתה פרשה ברמת הגולן, שנקראה "פרשת עכבר". דרוזים מרמת הגולן, שעבדו בהקמת המעוזים הצבאיים ברמת הגולן, לא רק מסרו מידע על העבודות שהם עשו שם, אלא גם גנבו את התוכניות של המעוזים ומסרו אותן למודיעין הסורי. כך ידעו הסורים לפני מלחמת יום הכיפורים, פרטים על כל המעוזים האלה. גם ההתארגנות הזאת הייתה מיועדת להפעלה ולטרור בזמן לחימה של הסורים. זו הייתה הכוונה של המודיעין הסורי, עם הפת"ח, לשמש גיס חמישי.

המאפיין השני היה ההיקף הגדול של פעילים, אם כי אולי גם בגלל שאנחנו נתנו לפרשה הזו לגדול. כתוצאה מזה, גדל מספר החשודים, ואלה שהועמדו לדין. הדבר השלישי הוא שילוב של כל העדות: דרוזים, מוסלמים, יהודים ונוצרים מכל הסוגים.

הדבר הנוסף היה שיתוף פעולה של כל יחידות השירות, שפעלו בפרשה הזאת. למעשה, הפרשה הזאת שימשה כלי הדרכה לניהול חקירה מסועפת, אבל גם לטיפול בפרשות מסועפות. פרשת המחתרת היהודית היא פרשה דומה מבחינת האופי שלה כפרשה מסועפת, שלקחי פרשת "עריצות" בטח שירתו את ראובן חזק בניהול החקירה של המחתרת היהודית יותר מאוחר.

ח"כ יעקב פרי - ראש השב"כ לשעבר, ח"כ ושר לשעבר

בשנות ה-60, ה-70 וה-80 של המאה הקודמת, כלל חוט השדרה של המערכת הסיכולית של שירות הביטחון הכללי, אנשי מודיעין וחקירות שנולדו, גדלו, חונכו וספגו את השפה, את אורחות החיים, את הנהגים והמנהגים של בני ערב. בני ערב שנולדו, חונכו וגדלו בארץ ישראל, לפני הקמת המדינה וכמובן אחריה. האנשים האלה לא היו זקוקים לאולפן לערבית, לקורסים, ללימוד המנהגים והמסורת. הבנתם הייתה טבעה בתוכם, בחינוכם. היה זה חלק בלתי נפרד מהם, מעצמיותם, מכישוריהם המקצועיים המשובחים.

כזה היה רמי שבילי ז"ל. ילדותו עברה עליו בתחנת המשטרה המנדטורית של נהלל, שעליה פיקד אביו, סרג'נט יצחק שבילי, שהפך לאגדה, בחייו ובמותו, בקרב היישוב היהודי והערבי גם יחד.

הוא עצמו נולד בנהלל, ב-1939, כשהוא מוקף, הייתי אומר, ברומנטיקה המושבית. אפוף סיפורי משטרה, חקירות, מרדפים, ועלילות אינספור של תחילת תולדות היישוב, וכמובן מערכות הביטחון.

מוקף שוטרים, איכרים, יהודים וערבים, עברו על רמי ימי ילדותו, והוא ואחיו עברו לגור עם אביהם בתחנת המשטרה בעכו. אצל רמי נשזרו מראשית ימיו, מעצם ילדותו, שירות ביטחוני, קשר עם האדמה, היכרות עמוקה ובלתי אמצעית עם הערבים. את התוצאות של כל מה שהוא למד, שעליו חונך, השכיל רמי במיומנות ובמקצועיות רבה לתרגם הלכה למעשה בעת שירותו במגוון תפקידי השטח והפיקוד, בהם נשא בשב"כ.

אין ספק שבתי הספר בהם למד רמי - בית הספר התיכון בקריית חיים, בית הספר החקלאי בכדורי ומקווה ישראל - השאירו את רישומם הערכי, הציוני, החקלאי והביטחוני באישיותו של רמי, ובפועלו רב-השנים ורב-העלילות.

הוא התחיל את שירותו הצבאי בגדוד צבר בנח"ל, ואחר כך, לבקשתו, עבר ליחידה 154, מודיעין 10, שתפקידה היה להשיג מידע על הצבאות הערביים. עם סיום שירותו, הוא התגייס כמובן לשב"כ. ד"ר נחמן טל, מבכירי שירות הביטחון, היה מפקדו, תחילה באזור עזה, אחרי מלחמת ששת הימים. כחוקר צעיר ברצועת עזה, נאבק רמי מתחילת שירותו כחוקר בניצני הטרור הפלסטיני. אחר כך, ב-1978, כאשר טל כבר היה ראש מרחב דרום, או ראש מרחב עזה, ורמי חזר עם משפחתו משירות של שנים אחדות בשגרירות בלונדון, הוא שימש סגנו של טל.

חבר הכנסת אבי דיכטר, עמיתי, מי שהיה גם הוא ראש השב"כ, שירת תחתיו באותה תקופה, והוא כינה אותו, אני מצטט: "צבר, ערביסט, עם שורשים גרוזיניים ופדנט כמו יקה".

רמי הגיע כמובן לדרגת ראש אגף חקירות, וטרם פרישתו, ב-1990, שימש ראש מרחב צפון בשב"כ. אלוף משנה במילואים יגאל סימון, שנוכח איתנו כאן, יושב ראש עמותת מודיעין 10 לשעבר, אמר: "רמי ניחן במחשבה מבצעית, מקורית ונועזת. בכל עת שהתגלעו חיכוכים בין השב"כ לאמ"ן, וכאלה לא היו חסרים, הוא דחף לתיאום ולשיתוף פעולה".

נחמן טל אמר, אני חוזר ומצטט: "רמי ירש מאביו את היחס לערבים, הגינות, כבוד לציבור כולו, תקיפות ללא פשרות כלפי מסיתים ופורעים".

פגשתי ברמי כמה פעמים עת ששירת בלונדון, כקב"ט השגרירות. הרצינות שלו,

היחס שלו לתפקיד ולאירועים שונים ומשונים שנגעו לשגרירות ולקהילה הישראלית בבריטניה, תמיד הרשימו אותי. כראש אגף חקירות בשירות, הכניס רמי שיטות עבודה, נהלים, עבודת מטה וצוות, כאשר מסביב ייעור הסער: אינספור פיגועי טרור, אלפי חוליות שסוכלו ומבצעים מפוארים שחלקם לא פורסמו, וספק אם יפורסמו. משקלו הסגולי לא יתואר וחלקו במניעה ובסיכול, גדול ביותר.

שנים לפני שמונה לראש האגף, עמד בראש חקירת רשת הריגול והטרור הערבית-יהודית, פרשת "עריצות" של דאוד תורכי. חייבים לציין באותה נשימה, שרמי היה גם ממונה על חקירתו של המחבל היפני קוזו אוקמוטו, ממבצעי הטבח הנורא בנמל התעופה, שאז קראו לו "לוד", היום "נתב"ג".

רמי הביא לידי ביטוי את הידע הרב, המיומנות המקצועית והבנה אנושית עמוקה באלפי חקירות סבוכות, אלה שציינתי ורבות אחרות.

אחרי שהוא פרש, הוא התמסר לדברי רעיותו-אלמנתו מרים, רק לעבודות שיש עימן "כיף". מרים לבית בך, אם ילדיו, רון וטל, סיפרה שרמי באמת עסק בתקופה הקצרה שנשארה לו לעסוק, רק בנושאים שהלהיבו אותו ואת דמיונו. הוא היה ראש ועדת התוכן במרכז למורשת המודיעין שאנו יושבים בו הערב, "החשובה בוועדות" כפי שאמר יושב ראש המל"ם דאז, אפרים הלוי.

המנכ"ל של המל"ם, תתאלוף בדימוס דודו צור, למד ממנו, לפי דבריו, בכל שיחה, פתגם ערבי חדש וכינה אותו: "המצפן והמצפון של המל"ם". הוא טיפח את "הקרן על שם ברוך כהן", איש השב"כ והמוסד שנרצח ב-1973, שבמסגרתה, ותחת הנחייתו של רמי, כתבו גם תלמידי בית ספר הריאלי העברי בחיפה עבודות על מחויבותה של מדינת ישראל לשלומם של יהודי התפוצות.

נושא נוסף שהעסיק מאוד את רמי לאחר פרישתו, היה דווקא שימור משטרת נהלל ההיסטורית, והפיכתה לאתר הנוטר והשוטר העברי. עמרי שלמון, משנה למנכ"ל המועצה לשימור אתרים, כינה אותו: "הרב" או "הרבי" של הנושא, בשל המחקר היסודי שביצע והידע הרב שצבר.

ומשה סגל, חוקר ארץ ישראל מספר כי רמי הרחיק עד בריטניה ואיתר מסמכים ואנשים שעמדו בקשר עם אביו בימי המנדט.

ימים ספורים לאחר מותו, נחנכה במשטרת נהלל סוכת אירוח, כדוגמת זו שהייתה לאביו. את הנאום שהכין רמי, קרא בנו רון. רמי הלך לעולמו בנובמבר 2007, והוא בן 68. 30 שנה בדיוק שירת בשב"כ, וזכה לפקד על שלושה אגפים מרכזיים של השירות: אגף ההדרכה, אגף החקירות וראש מרחב צפון. חיוכו של רמי, קצות שערו שתמיד היו מונחים על מצחו, שפמו הנצחי, ובעיקר תרומתו האדירה לביטחון ישראל ואזרחיה, יישארו עימנו תמיד. יהי זכרו ברוך.

רון שבילי - נציג המשפחה - זכרי סיום והוקרה

כששמענו על הכוונה לערוך פה את הערב לזכרו של אבא, המשפחה באמת התרגשה, במיוחד הנכדים שיושבים פה, שלכולם יש סיפורים וקצת זיכרונות. גם בשבילי מרגש ביותר לעשות זאת פה, כי במשך 20 שנה של שירות מעבר לכביש ב-8200, זה היה הבית השני שלנו. את כל האירועים שלנו היינו עושים פה. לעשות כאן אירוע לזכרו של אבא זה באמת מרגש.

חלק מהסיפורים הכרתי ברמיזות, והרוב היו חדשים. טלי אחותי ואני, לא ידענו במה אבא עוסק. אני כנראה ידעתי קצת יותר, אבל, לדעתי, טלי ממש הבינה שהוא עובד בשב"כ רק בחופש של כיתה יא, כשהיה נוהג כזה שילדי העובדים יכולים לעבוד בקיץ. ואני גיליתי כמה שנים קודם. ככה זה אצלנו במשפחה: המידור הוא מוחלט. הוא לא סיפר מה הוא עושה, אני לא סיפרתי מה אני עשיתי. אני לא יודע מה שיר עושה, היא משרתת במרכז שפיקדתי עליו, ואנחנו ממשיכים ככה וזה בסדר. לא מדברים יותר מדי.

אשתף אתכם בשני סיפורים, שאני חושב שהרוב לא מכירים.

במבצע "חומת מגן", שהיה אחרי הפיגוע הגדול בנתניה ב"מלון פארק", עצר הצבא עצירים בכמויות. אבא התגייס למילואים. צחקתי עליו: מי לוקח אותו בגיל הזה? אבל מסתבר שהוא הוביל חקירה של אחד הבכירים, שעד היום יושב בכלא. וזו הייתה זו הפעם הראשונה שבאמת הצטלבנו. הוא הוביל את החקירה של אותו מנהיג מחבלים, ואני הייתי סגן אלוף ב-8200, אחראי על יכולות האיסוף הטכנולוגיות. בפעם הראשונה הם השתמשו במידע שאנחנו אספנו, וכמובן במה שהם אספו וחקרו כדי לסגור עליו.

סגירת המעגל הייתה בשבועות האחרונים לחייו של אבא. ב-2007, במחווה שאני זוכר עד היום, הזמין אותו מפקד 8200 לביקור, ואמר לי (אני פיקדתי אז על הטכנולוגיה): "תקשיב, אתה חושף לו הכול, אתה פותח לו עכשיו הכול". אבא היה מאושר, כי הקצינים שלי הציגו לו את כל היכולות הרלוונטיות; לא באמת חשפנו הכול. בכל זאת, שב"כ 8200 זה...

אבל בעצם, זו הייתה הפעם הראשונה שיכולתי לדבר על מה שאני עושה. הוא היה פשוט מאושר.

בשם כולנו, תודה לדודו צור המנכ"ל, ולכל הנהלת המל"ם, לחיים קניג ולכל החברים שסיפרו פה, ליצנק'לה פרי, לרפי רהב, לשמוליק גורן, לכל מי שעזר מאחורי הקלעים, לנגנים, לירי הראל וכמובן - לרוני כתרי, האחד והיחיד. תודה לכל האורחים.

בערב זה נדבר ברמי שבמובנים מסוימים היה אגדה. לרבים הוא אדם משמעותי, שתרם מעצמו בכל מקום שיכול היה: בשירות, למשפחתו ואחר כך במל"ם... רמי, לדברי אנשי המל"ם, היה איש של תבונה וישוב הדעת, ואחד הדברים שמייחסים לו הוא שבתבונתו, ברוגע שלו, בשקט ובשכל הישר, עסק גם בפישור ובמציאת פתרונות אנושיים אפשריים בין כל מיני ניצים. הרי "אגו" הוא תכונה מובילה אצל ישראלים בכלל, ואולי בקרב אנשי מודיעין בפרט. רמי היה במקום הזה, במל"ם, מפשר ומיישב מחלוקות.

רון כתרי, ראש המכון לחקר המורשת

המכון לחקר המורשת במל"ם

המכון לחקר המורשת במרכז למורשת המודיעין (מל"ם) חותר לשפוך אור על אירועים ופעילויות של קהילת המודיעין הישראלית ופרקים נבחרים במודיעין בעולם.

יעדנו הוא לתרום לכך שפעילותם של שירותי המודיעין ואנשיהם ישמשו מצע ראוי להפקת לקחים, מסקנות ותובנות כדי להפיצם בקרב אנשי המודיעין, חברי המל"ם ובעלי עניין נוספים.

אפי מלצר בע"ם
מחקר והוצאה לאור

המרכז למורשת המודיעין
אתר הנצחה ממלכתי
לחללי קהילת המודיעין